

Sygn. akt I UK 371/19

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
z udziałem zainteresowanych :„X.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w B., S. G. , J. J. i Z. Z.
o odpowiedzialność za składki na ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz radcy prawnego J. K. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 19 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania A.R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T. przy udziale „X.” Spółki z o.o. w B., S. G., J. J., Z. Z. oddalił apelację odwołującą się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 8 marca 2018 r., sygn. akt IV U (...), w

którym Sąd Okręgowy oddalił – po ponownym rozpoznaniu sprawy – odwołanie odwołującej się od decyzji organu rentowego z dnia 12 grudnia 2014 r., w której ZUS Oddział w T. stwierdził, że odwołująca się – jako Prezes Zarządu Spółki z o.o. „X.” w B. – jest zobowiązana do zapłaty łącznie kwoty 152.854,82 zł z tytułu należnych od Spółki składek na FUS za okres: VI.2009 r. - VIII.2009 r. w kwocie 64.774,52 zł plus odsetki za zwłokę naliczone do dnia 12 grudnia 2014 r. w kwocie 40.047 zł, składek na FUZ za okres: VI.2009 r. - VIII.2009 r. w kwocie 22.180,61 zł plus odsetki za zwłokę naliczone do dnia 12 grudnia 2014 r. w kwocie 13.710 zł, składek na FP i FGŚP za okres: VI.2009 r. - VIII.2009 r. w kwocie 7.506,69 zł plus odsetki za zwłokę naliczone do dnia 12 grudnia 2014 r. w kwocie 4.636 zł.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała następujące istotne zagadnienia prawne: 1. czy sprawowanie funkcji w innych organach spółki kapitałowej może powodować ujemne konsekwencje w sytuacji objęcia później funkcji w jej zarządzie i skutkować zaostrzonym reżimem odpowiedzialności materialnej za jej zobowiązania, pomimo podjęcia starań i działań, o jakich mowa w art. 116 ordynacji podatkowej, 2. Czy samo objęcie funkcji członka zarządu w sytuacji zaprzestania płacenia przez spółkę zobowiązań rodzi odpowiedzialność osobistą za jej dalsze długi, nawet w przypadku podejmowania choćby nieskutecznych działań zmierzających do wszczęcia postępowania upadłościowego, 3. Jaka jest relacja decyzji administracyjnej stwierdzającej istnienie przesłanek egzoneracyjnych do postępowania przed organem rentowym a następnie Sądem. Czy decyzja taka stanowi dokument urzędowy art. 244 k.p.c. objęty domniemaniem prawdziwości zawartych w nim zdarzeń, w tym wyłączenia osobistej odpowiedzialności materialnej i czy pomimo istnienia tego domniemania inne organy (rentowe) mogą dokonywać ustaleń przeciwnych.

W ocenie skarżącej istnieje potrzeba wykładni art. 21 ust. 1 i 2 prawa upadłościowego i naprawczego. W analizowanej sprawie rodzi się pytanie, czy nowy prezes zarządu powołany już w stanie niewypłacalności spółki ma prawną możliwość uchylenia się od osobistej odpowiedzialności za jej długi powstałe podczas pełnienia przez niego mandatu podejmując wszelkie możliwe i dostępne w stanie zastanym akty staranności w celu postawienia jej w stan upadłości choćby

nieskutecznie. Czy też następuje przerzucenie na niego winy za zaniechania poprzedniego organu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Zgodnie z dotychczasowym orzecnictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien nie tylko określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04; czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia ani istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ani też potrzeby wykładni wskazanych przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Przede wszystkim w uzasadnieniu wniosku nie zawarto odpowiedniej jurystycznej argumentacji wykazującej, że w sprawie rzeczywiście występują przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przedstawione w uzasadnieniu wniosku kwestie zostały sprowadzone do ogólnikowych (retorycznych) pytań bez powiązania ich z odpowiednią jurystyczną argumentacją. Postawione – zacytowane wyżej – pytania sprowadzają się w istocie do prostego negowania stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego. Uzasadnienie wniosku oparte jest na założeniu, że odwołująca się złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości Spółki we właściwym czasie, ponieważ w chwili objęcia

przez nią funkcji prezesa zarządu Spółki nie miała świadomości o rosnącym zadłużeniu Spółki wobec ZUS. W momencie, kiedy powzięła taką wiedzę to chciała niezwłocznie złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, jednak nie mogła tego uczynić w związku z brakiem odpowiednich dokumentów będących w posiadaniu poprzedniego prezesa zarządu Spółki. Założenie to jest sprzeczne z podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji.

Stanowisko zaskarżonego wyroku sprowadza się do oceny, że odwołująca się pozostając w spornym okresie prezesem zarządu „X.” Spółki z o.o. nie zgłosiła wniosku o ogłoszenie upadłości Spółki we właściwym czasie, nie wykazała, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez jej winy, ani też nie wskazała mienia Spółki, z którego egzekucja umożliwiłaby zaspokojenie zaległości składkowych w znacznej części. Skarżąca nie wykazała zatem żadnej z przesłanek egzoneracyjnych wymienionych w art. 116 § 1 pkt 1 oraz pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa.

Sąd drugiej instancji wskazał, że w chwili obejmowania stanowiska prezesa zarządu odwołująca się posiadała wiedzę o złej kondycji finansowej Spółki albo co najmniej powinna ją posiadać przy dołożeniu należytej staranności. Odwołująca sprawowała bowiem w Spółce różne funkcje, z którymi wiązała się konieczność posiadania wiedzy na temat stanu finansów spółki, m.in. w okresie pełnienia funkcji prezesa zarządu przez J. J. (bezpośredniego poprzednika) A. R. sprawowała funkcję dyrektora do spraw handlowych, zaś w okresie wcześniejszym odwołująca była członkiem rady nadzorczej Spółki „X.” od 2005 r. do 2008 r., następnie od 2008 r. stała się jej wspólnikiem, a od 2009 r. była prokurentem. Trudno zatem w świetle powyższych okoliczności uznać za przekonujące stanowisko odwołującej, że nie знаła kondycji finansowej Spółki przed objęciem funkcji prezesa zarządu, mimo, że w kolejnych latach jako członek Rady Nadzorczej, a następnie wspólnik powinna się zapoznać się z bilansami Spółki za kolejne lata. Według Sądu drugiej instancji zgłoszony przez odwołującą w 2009 r. wniosek o ogłoszenie upadłości Spółki wraz z likwidacją jej majątku, nie został zgłoszony we właściwym czasie, ponieważ odwołująca obejmując funkcję prezesa zarządu Spółki w dniu 30 czerwca 2009 r. wiedziała, że kondycja Spółki jest zła. Taki wniosek powinien być zgłoszony jeszcze przed 2009 r. i choć A. R. nie pełniła wówczas funkcji prezesa zarządu, to

przed jej objęciem nie podjęła jakichkolwiek działań zmierzających do zapoznania się z kondycją finansową Spółki, która już na ten moment była w stanie niewypłacalności, a której stan pogłębiał się w okresie sprawowania przez nią funkcji prezesa zarządu. Na podstawie prawomocnego wyroku Sąd Okręgowego w K. z dnia 31 marca 2016 r., XI U (...), wydanego w sprawie odwołania J. J. (poprzedniego Prezesa Zarządu Spółki) Sąd drugiej instancji ustalił, że już w 2006 r. Spółka posiadała zaległości w opłacaniu składek i stan jej finansów nie pozwalał na ich uregulowanie, zaś z bilansów za lata 2007 i 2008 wynika już krytyczny stan finansów - długi spółki przewyższały znacząco jej majątek, a na działalności Spółka ponosiła ogromne straty. Jeżeli odwołująca się przed objęciem funkcji prezesa zarządu Spółki zaniechała powzięcia jakichkolwiek informacji o stanie finansów Spółki, pomimo że miała ku temu możliwości, świadczy o tym, że podjęła ryzyko poniesienia odpowiedzialności za zobowiązania Spółki w okresie sprawowania funkcji prezesa zarządu. Według Sądu drugiej instancji objęcie stanowiska prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest dobrowolne i wiąże się z ryzykiem prowadzonej działalności gospodarczej. Konsekwencje przyjęcia na siebie obowiązków członka zarządu implikują określone skutki, a odpowiedzialność wynika z samego faktu bycia członkiem zarządu od chwili powołania do zarządu do czasu skutecznego wygaśnięcia mandatu. Z racji statusu członkowi zarządu spółki kapitałowej należy przypisać miarę podwyższonej staranności, co wynika jednoznacznie z art. 293 § 2 Kodeksu spółek handlowych. Brzmienie przywołanego przepisu upoważnia do twierdzenia, że nie wyłącza odpowiedzialności członka zarządu nieznanomość stanu finansów spółki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 100/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 127). W ocenie Sądu drugiej instancji złożenie przez skarżącą wniosku o ogłoszenie upadłości, w okresie 5 miesięcy od objęcia tej funkcji nie może być uznane jako dokonane we właściwym czasie. Sąd Apelacyjny nie dostrzegł także jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że odwołująca nie ponosi winy w niezgłoszeniu wniosku o upadłość we właściwym czasie, skoro już w dacie obejmowania funkcji prezesa zarządu miała wiedzę odnośnie kondycji finansowej Spółki, która była fatalna co najmniej od 2 lat. Okolicznością uzasadniającą brak winy w niezłożeniu wniosku w odpowiednim czasie nie jest także powoływanie się przez skarżącą na brak kilku dokumentów,

które, jej zdaniem, były wymagane do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, ponieważ zgodnie z regulacją art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2344), w brzmieniu obowiązującym w okresie, kiedy skarżąca była prezesem zarządu Spółki „X.”, jeżeli dłużnik nie może dołączyć do wniosku dokumentów, o których mowa w ust. 1 - 2, powinien podać przyczyny ich niedołączenia oraz je uprawdopodobnić. A zatem brak możliwości dołączenia do wniosku o ogłoszenie upadłości określonych dokumentów, nie stanowi przeszkody w złożeniu samego wniosku i nie może stanowić przesłanki zwalniającej A. R. z odpowiedzialności za długi Spółki. Autor rozpatrywanej skargi – w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania – nie uwzględnia stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji tak w zakresie dokonanych ustaleń faktycznych jak i w zakresie ich oceny prawnej przedstawionej bardzo szczegółowo w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Z kolei pytanie o relację „decyzji administracyjnej stwierdzającej istnienie przesłanek egzoneracyjnych do postępowania przed organem rentowym a następnie Sądem” – nie zostało w uzasadnieniu wniosku bliżej skonkretyzowane. Poza tylko ogólnikowym zarysowaniem jakiegoś problemu, autor skargi nie wskazał o jaką konkretnie decyzję chodzi, jaki był dokładnie zakres jej rozstrzygnięcia, nie przedstawił także argumentacji wykazującej, jaki ewentualny wpływ miałyby decyzja na przedmiotowe postępowanie sądowe.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. ma podstawę w § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 8 pkt 6 w związku z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2019 r., poz. 68).